

4. TERCER GRUP. VERPS ACABATS EN -IR

El tercer grup comprén els verps l'infinitiu dels quals acaba en -ir; p.e.: llegir, dormir, servir, partir.

4.1. CLASSIFICACIO

Establirém, com es tradicional, dos grups: els incoatius i els purs.

4.1.1. Incoatius

Son aquells que entre el radical i els morfemes verbals de numero i persona, afigen un increment incoatiu (en el seu oríge, pero que en les actuals llengües romaniques ya no significa res), format per l'infix -ix-, p. e.: serv-ix-en, part-ix-ca. Est increment unicament es produix en els presents d'indicatiu i subjuntiu, en les tres persones del singular i en la tercera del plural, p.e.:

(pres. ind.)	(pres. subj.)
serv-ix-c	part-ix-ca
serv-ix-es	part-ix-ques
serv-ix	part-ix-ca
serv-Ø-im	part-Ø-im
serv-Ø-iu	part-Ø-iu
serv-ix-en	part-ix-quen

4.1.2. Purs

Reben este nom aquells verps que es flexionen unint directament al radical els morfemes verbals corresponents, p.e.: llegir-e, dormir-ia. Estos verps, menys numerosos que els incoatius, son, entre atres (puix que no s'han indicat els composts), els següents:

afegir	dormir	grunyir	obrir	rostir
ajopir	eixir	junyir	oir	sentir
brunyir	engolir	llegir	omplir	sortir
bollir	escopir	lluir	pruir	teixir
collir	esmonyir	mentir	pudir	tenyir
cosir	fregir	morir	regir	tossir
cruixir	fugir	monyir	renyir	vestir

De la mateixa forma que hem fet en els del segon grup, farem en estos una subdivisió en no velarisats i velarisats (segons que la primera persona del singular del present d'indicatiu sigui igual que el radical d'infinitiu -no velarisats-, o duguja una -c morfològica -velarisats-).

4.1.2.1. No velarisats

S'inclouen en este grup els verbs el radical dels quals acaba en P, T, D, o vocal: ajopir, escopir, sentir, mentir, vestir, rostir, pudir, oir. La flexió dels seus composts (consentir, desmentir, revestir,...) es farà segons els simples. Tots estos segueixen el model de SENTIR.

4.1.2.2. Velarisats

Este grup comprén els verbs, i els seus composts, que tenen el radical acabat en G, L, LL, S, SS, X, NY, R, M: afegir, fregir, fugir, llegir, regir, afligir, engolir, omplir, bullir, collir, cosir, tossir, eixir, cruixir, monyir, grunyir, junyir, renyir, tenyir, morir, obrir, dormir.

Per raons de clarietat, este grup el subdividirem atenent-nos als següents criteris:

- Que la consonant final del radical siga sorda o sonora.
- Que la 2ª persona del singular del present d'indicatiu afigga el morfema -s o -es,

i així tenim:

a	radical sonor		radical sort	
b	bullir, collir, engolir,	LL		
-s	monyir, grunyir, junyir, renyir, tenyir, morir, dormir	L		
		NY		
		R		
		M		
		4.2.2.2.1.		
		4.2.2.2.2.	4.2.2.2.3.	
-es	afegir, afligir, fregir, llegir, fugir, regir, cosir, omplir, obrir	G	X	eixir, teixir,
		S	SS	cruixir, tossir,
		PL		
		BR		

4.2. PARADIGMES

4.2.1. Incoatiu

PARTIR

INDICATIU

Present

yo partix-c
tu partix-es
ell partix
nos. part-im
vos. part-iu
ells partix-en

Passat proxim

he partit
has
ha
havem
haveu
han

SUBJUNTIU

Present

yo partixc-a
tu partixqu-es
ell partixc-a
nos. part-im
vos. part-iu
ells partixqu-en

Preterit perfecte

haja partit
hages
haja
haja
hajau
hagen

Imperfecte

yo part-ia
tu part-ies
ell part-ia
nos. part-iem
vos. part-ieu
ells part-ien

Plusquamperfecte Pret. imperfecte

havia partit
havia
havia
haviem
havieu
havian

Pret. plusquamper.

haguera partit
haguera
haguera
haguerem
hagueren
hagueren

Perfecte

yo part-i
tu part-ires
ell part-i
nos. part-irem
vos. part-ireu
ells part-iren

Perfecte compost

hagui partit
hagueres
hague
haguerem
hagueren
hagueren

Perfecte perifrastic

yo vaig partir
tu vares
ell va
nos. varem
vos. vareu
ells varen

Futur

yo partir-e
tu partir-as
ell partir-a
nos. partir-ém
vos. partir-éu
ells parti-ran

Futur compost

hauré partit
hauras
haura
haurem
haureu
hauran

IMPERATIU

partix tu
part-im nosatres
part-iu vosatres

INFINITIU

Simple: partit
Compost: haver partit

Hipotetic**Hipotetic compost**

yo partir-ia	hauria partit	GERUNDI	
tu partir-ies	hauries	Simple:	partint
ell partir-ia	hauria	Compost:	havent partit
nos. partir-iem	hauriem	PARTICIPI	
vos. partir-ieu	haurieu	Simple:	partit, -ida
ells partir-ien	haurien		partits, -ides

- a) L'increment incoatiu era també en la llengua antiga: -esc, -eixes, -eix, -eixen (partesc, parteixes, parteix, parteixen) en el present d'indicatiu i, -esca, -esques, -esca, -esquen (partesca, partesques, partesca, partesquen) en el present de subjuntiu. No obstant, les formes -ixc, -ixes, -ix, -ixen; -ixca, -ixques, -ixca, -ixquen, que són del valencià general, ja apareixen també en els escriptors clàssics valencians (Roig de Corella, Sor Isabel de Villena, etc), i són, per tant, les úniques i lícites que s'han d'usar en la llengua valenciana escrita. El canvi de sufix esc→isc (→ixc/exc) ja ve del llatí vulgar.
- b) Altres formes de l'imperfecte de subjuntiu són: partiguera, partigueres,..., sent admissible el seu ús oral, no deuen passar a ser norma lingüística.
- c) En els verbs acabats en vocal + ir (agrair, traduir,...) la i de la terminació no forma mai diftong ni en la vocal anterior ni en la posterior de la flexió verbal, per tant, agraixc (a-gra-ixc), traduia (tra-du-i-a). En estos casos -per excepció-, segons diu l'ortografia de l'Acadèmia de Cultura Valenciana, la i no durà la dièresis per tal d'indicar que no forma diftong en la vocal anterior.

4.2.2. Purs

4.2.2.1. No velarisats

SENTIR

INDICATIU

Present

yo sent
tu sent-s
ell sent
nos. sent-im
vos. sent-iu
ells sent-en

Passat proxim

he sentit
has
ha
havem
haveu
han

SUBJUNTIU

Present

yo sent-a
tu sent-es
ell sent-a
nos. sent-am
vos. sent-au
ells sent-en

Prèterit perfecte

haja sentit
hages
haja
hajam
hajau
hagen

Imperfecte

yo sent-ia
tu sent-ies
ell sent-ia
nos. sent-iem
vos. sent-ieu
ells sent-ien

Plusquamperfecte Pret. imperfecte

havia sentit
haves
havia
haviem
havieu
havian

Pret. plusquamper.

haguera sentit
hagueres
haguera
haguerem
haguereu
hagueren

Perfecte

yo sent-i
tu sent-ires
ell sent-i
nos. sent-irem
vos. sent-ireu
ells sent-iren

Perfecte compost

hagui sentit
hagueres
hague
haguerem
haguereu
hagueren

Perfecte perifrastic

yo vaig sentir
tu vares
ell va
nos. varem
vos. vareu
ells varen

Futur

yo sentir-e
tu sentir-as
ell sentir-à
nos. sentir-ém
vos. sentir-éu
ells sentir-an

Futur compost

hauré sentit
hauras
haura
haurem
haureu
hauran

IMPERATIU

sent tu
sent-am nosatres
sent-au vosatres

INFINITIU

Simple: sentir
Compost: haver sentit

Hipotetic

yo sentir-ia
 tu sentir-ies
 ell sentir-ia
 nos. sentir-iem
 vos. sentir-ieu
 ells sentir-ien

Hipotetic compost

hauria sentit
 hauries
 hauria
 hauriem
 haurieu
 haurien

GERUNDI

Simple: sentit
 Compost: havent sentit

PARTICIPI

Simple: sentit, -ida
 sentits, -ides

- a) El canvi de sent a senc, senta a senca (que s'admet nomes en uns atres verps com MORIR: muir-muic, DORMIR: dorm-dorc, en la 1^a pers. sing. pres. indic), no es bo com a norma per a l'escriptura, puix que eixa modificacio no es general en l'area del valencià ni en uns atres del mateix radical com: mentir, vestir,...
- b) Unes atres formes de subjuntiu present son: 4 sintam/sentim, 5 sintau/sentiu. Estos mateixos canvis afecten a les corresponents persones d'imperatiu.

PUDIR

INDICATIU

Present

yo put
tu put-s
ell put
nos. pud-im
vos. pud-iu
ells pud-en

Passat proxim

he pudit
has
ha
havem
haveu
han

SUBJUNTIU

Present

yo pud-a
tu pud-es
ell pud-a
nos. pud-am
vos. pud-au
ells pud-en

Preterit perfecte

haja pudit
hages
haja
hajam
hajau
hagen

Imperfecte

yo pud-ia
tu pud-ies
ell pud-ia
nos. pud-iem
vos. pud-ieu
ells pud-ien

Plusquamperfecte Pret. imperfecte

havia pudit
havies
havia
haviem
havieu
havien

Pret. plusquamper.

haguera pudit
hagueres
haguera
haguerem
haguereu
hagueren

Perfecte

yo pud-i
tu pud-ires
ell pud-i
nos. pud-irem
vos. pud-ireu
ells pud-iren

Perfecte compost Perfecte perifrastic

hagui pudit
hagueres
hague
haguerem
haguereu
hagueren

yo vaig pudir
tu vares
ell va
nos. varem
vos. vareu
ells varen

Futur

yo pudir-e
tu pudir-as
ell pudir-à
nos. pudir-ém
vos. pudir-éu
ells. pudir-an

Futur compost

hauré pudit
hauras
haura
haurem
haureu
hauran

IMPERATIU

put tu
pud-am nosatres
pud-au vosatres

INFINITIU

Simple: pudir
Compost: haver pudit

Hipotetic

yo pudir-ia
 tu pudir-ies
 ell pudir-ia
 nos. pudir-iem
 vos. pudir-ieu
 ells pudir-ien

Hipotetic compost

hauria pudit
 hauries
 hauria
 hauriem
 haurieu
 haurien

GERUNDI

Simple: pudint
 Compost: havent pudit

PARTICIPI

Simple: pudit, -ida
 pudits, -ides

- a) La -d- del radical es canvia en -t- quan es final o implotiva en les formes 1, 2, 3, del present d'indicatiu i en l'imperatiu.

O I R

INDICATIU

Present

yo oig/oig-c
tu ou-s
ell ou
nos. o-im
vos. o-iu
ells ou-en

Passat proxim

he oit
has
ha
havem
haveu
han

SUBJUNTIU

Present

yo oj-a/oigg-a
tu og-es/oiggu-es
ell oj-a/oigg-a
nos. oj-am/oigg-am
vos. oj-au/oigg-au
ells og-en/oiggu-en

Preterit perfecte

haja dit
hages
haja
hajam
hajau
hagen

Imperfecte

yo o-ia
tu o-ies
ell o-ia
nos. o-iem
vos. o-ieu
ells o-ien

Plusquamperfecte Pret. imperfecte

havia oit
haves
havia
haviem
havieu
havien

Pret. plusquamper.

yo o-ira
tu o-ires
ell o-ira
nos. o-irem
vos. o-ireu
ells o-iren

Perfecte

yo o-i
tu o-ires
ell o-i
nos. o-irem
vos. o-ireu
ells o-iren

Perfecte compost

hagui oit
hagueres
hague
haguerem
haguereu
hagueren

Perfecte perifrastic

yo vaig oir
tu vares
ell va
nos. varem
vos. vareu
ells varen

Futur

yo oir-e
tu oir-as
ell oir-à
nos. oir-ém
vos. oir-éu
ells. oir-an

Futur compost

hauré oit
hauras
haura
haurem
haureu
hauran

IMPERATIU

ou tu
oj-am/oigg-am nosatres
oj-au/oigg-au vosatres

INFINITIU

Simple: oir
Compost: haver oit

Hipotetic

yo oir-ia
 tu oir-ies
 ell oir-ia
 nos. oir-iem
 vos. oir-ieu
 ells oir-ien

Hipotetic compost

hauria oit
 hauries
 hauria
 hauriem
 haurieu
 haurien

GERUNDI

Simple: oit
 Compost: havent oit

PARTICIPI

Simple: oit, -da
 oits, -ides

- a) Generalment OIR i OURE estan substituïts en quasi tots els casos per SENTIR.
- b) A la forma 1 oig d'indicatiu present, li corresponen les del subjuntiu 1 oja, 2 oges...; i a la forma 1 oigc li corresponen en el subjuntiu 1 oigga, 2 oiggues...

4.2.2.2. Velarisats

ENGOLIR

INDICATIU

Present

yo engul-c
tu engul-s
ell engul
nos. engol-im
vos. engol-iu
ells engul-en

Passat proxim

he engolit
has
ha
havem
haveu
han

SUBJUNTIU

Present

yo engulg-a
tu engulgu-es
ell engulg-a
nos. engulg-am
vos. engulg-au
ells engulgu-en

Preterit perfecte

haja engolit
hages
haja
haja
hajau
hagen

Imperfecte

yo engol-ia
tu engol-ies
ell engol-ia
nos. engol-iem
vos. engol-ieu
ells engol-ien

Plusquamperfecte Pret. imperfecte

havia engolit
haves
havia
haviem
havieu
haviem

Pret. plusquamper.

yo engol-ira
tu engol-ires
ell engol-ira
nos. engol-irem
vos. engol-ireu
ells engol-iren

haguera engolit
hagueres
haguera
haguerem
hagueren
hagueren

Perfecte

yo engol-i
tu engol-ires
ell engol-i
nos. engol-irem
vos. engol-ireu
ells engol-iren

Perfecte compost

hagui engolit
hagueres
hague
haguerem
hagueren
hagueren

Perfecte perifrastic

yo vaig engolir
tu vares
ell va
nos. varem
vos. vareu
ells varen

Futur

yo engolir-e
tu engolir-as
ell engolir-à
nos. engolir-ém
vos. engolir-éu
ells. engolir-an

Futur compost

hauré engolit
hauras
haura
haurem
haureu
hauran

IMPERATIU

engul tu
engulg-am nosatres
engulg-au vosatres

INFINITIU

Simple: engolir
Compost: haver engolit

Hipotetic

yo engolir-ia
 tu engolir-ies
 ell engolir-ia
 nos. engolir-iem
 vos. engolir-ieu
 ells engolir-ien

Hipotetic compost

hauria engolit
 hauries
 hauria
 hauriem
 haurieu
 haurien

GERUNDI

Simple: engolint
 Compost: havent engolit

PARTICIPI

Simple: engolit, -ida
 engolits, -ides

4.2.2.2.1. Radical sonor / -s

COLLIR

INDICATIU

Present

yo coll-c
tu coll-s
ell coll
nos. coll-im
vos. coll-iu
ells coll-en

Passat proxim

he collit
has
ha
havem
haveu
han

SUBJUNTIU

Present

yo collg-a
tu collgu-es
ell collg-a
nos. collg-am
vos. collg-au
ells collgu-en

Preterit perfecte

haja collit
hages
haja
hajam
hajau
hagen

Imperfecte

yo coll-ia
tu coll-ies
ell coll-ia
nos. coll-iem
vos. coll-ieu
ells coll-ien

Plusquamperfecte Pret. imperfecte

havia collit
havies
havia
haviem
havieu
havien

Pret. plusquamper.

yo coll-ira
tu coll-ires
ell coll-ira
nos. coll-irem
vos. coll-ireu
ells coll-iren

Perfecte

yo coll-i
tu coll-ires
ell coll-i
nos. coll-irem
vos. coll-ireu
ells coll-iren

Perfecte compost Perfecte perifrastic

hagui collit
hagueres
hague
haguerem
haguereu
hagueren

yo vaig collir
tu vares
ell va
nos. varem
vos. vareu
ells varen

Futur

yo collir-e
tu collir-as
ell collir-à
nos. collir-ém
vos. collir-éu
ells collir-an

Futur compost

hauré collit
hauras
haura
haurem
haureu
hauran

IMPERATIU

coll tu
collg-am nosatres
collg-au vosatres

INFINITIU

Simple: collir
Compost: haver collit

Hipotetic

yo collir-ia
 tu collir-ies
 ell collir-ia
 nos. collir-iem
 vos. collir-ieu
 ells collir-ien

Hipotetic compost

hauria collit
 hauries
 hauria
 hauriem
 haurieu
 haurien

GERUNDI

Simple: collint
 Compost: havent collit

PARTICIPI

Simple: collit, -ida
 collits, -ides

- a) La -c de 1 en el present d'indicatiu es transforma en -g- en el present de subjuntiu.
- b) Atres formes de subjuntiu i imperatiu son: 4 collim, 5 colliu.
- c) Al costat de les formes indicades en el perfecte d'indicatiu i imperfecte de subjuntiu, ne tenim unes atres analogiques contaminades de la forma 1 present indicatiu, p.e. collir (1 cullic): perfecte 1 cullgui, 2 cullgueres...; imperfecte 1 cullguera, 2 cullgueres,..., no incloses en la norma.
- d) Cosir conserva la s sonora en tota la seua flexio.

M O R I R

INDICATIU

Present

yo mui-c
tu mor-s
ell mor
nos. mor-im
vos. mor-iu
ells mor-en

Passat proxim

he mort
has
ha
havem
haveu
han

SUBJUNTIU

Present

yo muig-a
tu muigu-es
ell muig-a
nos. muig-am
vos. muig-au
ells muigu-en

Preterit perfecte

haja mort
hages
haja
hajam
hajau
hagen

Imperfecte

yo mor-ia
tu mor-ies
ell mor-ia
nos. mor-iem
vos. mor-ieu
ells mor-ien

Plusquamperfecte Pret. imperfecte

havia mort
havies
havia
haviem
havieu
havien

Pret. plusquamper.

haguera mort
hagueres
haguera
haguerem
haguereu
hagueren

Perfecte

yo mor-i
tu mor-ires
ell mor-i
nos. mor-irem
vos. mor-ireu
ells mor-iren

Perfecte compost

hagui mort
hagueres
hague
haguerem
haguereu
hagueren

Perfecte perifrastic

yo vaig morir
tu vares
ell va
nos. varem
vos. vareu
ells varen

Futur

yo morir-e
tu morir-as
ell morir-à
nos. morir-ém
vos. morir-éu
ells morir-an

Futur compost

hauré mort
hauras
haura
haurem
haureu
hauran

IMPERATIU

mor tu
muig-am nosatres
muig-au vosatres

INFINITIU

Simple: morir
Compost: haver mort

Hipotetic

yo morir-ia
tu morir-ies
ell morir-ia
nos. morir-iem
vos. morir-ieu
ells morir-ien

Hipotetic compost

hauria mort
hauries
hauria
hauriem
haurieu
haurien

GERUNDI

Simple: morint
Compost: havent mort

PARTICIPI

Simple: mort, -a
morts, -es

- a) La -r del radical es canvia per una -c en la persona 1 del present d'indicatiu, que despres es transforma en -g- en el subjuntiu present.
- b) A la forma muic del present d'indicatiu li corresponen en el present de subjuntiu: muiga, muigues,... Igualment a l'atra forma d'indicatiu morc corresponen en subjuntiu: morgia, morgues,...
- c) A mes de les formes indicades en el perfecte d'indicatiu i imperfecte de subjuntiu, tenim estes atres: perfecte 1 muigui, 2 muigueres, 3 muigue, 4 muigerem, 5 muiguereu, 6 muigeren; imperfecte 1 muiguera, 2 muigueres, 3 muiguera, 4 muigerem, 5 muiguereu, 6 muigueren (en terminacions propies del segon grup, -era front a -ira).
- d) Unes atres formes de subjuntiu i imperatiu son: 4 morim i muiguem, 5 moriu i muigueu.

D O R M I R

INDICATIU

Present

yo dor-c
tu dorm-s
ell dorm
nos. dorm-im
vos. dorm-iu
ells dorm-en

Passat proxim

he dormit
has
ha
havem
haveu
han

SUBJUNTIU

Present

yo dorg-a
tu dorgu-es
ell dorg-a
nos. dorg-am
vos. dorg-au
ells dorgu-en

Preterit perfecte

haja dormit
hages
haja
hajam
hajau
hagen

Imperfecte

yo dorm-ia
tu dorm-ies
ell dorm-ia
nos. dorm-iem
vos. dorm-ieu
ells dorm-ien

Plusquamperfecte Pret. imperfecte

havia dormit
havies
havia
haviem
havieu
havien

Pret. plusquamper.

haguera dormit
hagueres
haguera
haguerem
haguereu
hagueren

Perfecte

yo dorm-i
tu dorm-ires
ell dorm-i
nos. dorm-irem
vos. dorm-ireu
ells dorm-iren

Perfecte compost

hagui dormit
hagueres
hague
haguerem
haguereu
hagueren

Perfecte perifrastic

yo vaig dormir
tu vares
ell va
nos. varem
vos. vareu
ells varen

Futur

yo dormir-e
tu dormir-as
ell dormir-à
nos. dormir-ém
vos. dormir-éu
ells. dormir-an

Futur compost

hauré dormit
hauras
haura
haurem
haureu
hauran

IMPERATIU

dorm tu
dorg-am nosatres
dorg-au vosatres

INFINITIU

Simple: dormit
Compost: haver dormit

Hipotetic**Hipotetic compost**

yo dormir-ia
 tu dormir-ies
 ell dormir-ia
 nos. dormir-iem
 vos. dormir-ieu
 ells dormir-ien

hauria dormit
 hauries
 hauria
 hauriem
 haurieu
 haurien

GERUNDI

Simple: dormint
 Compost: havent dormit

PARTICIPI

Simple: dormit, -ida
 dormits, ides

- a) La -m del radical es canvia en la persona 1 del present d'indicatiu per una -c, transformant-se en el subjuntiu en una -g-.
- b) A més de les formes indicades en el perfecte d'indicatiu i en l'imperfecte de subjuntiu tenim les següents: perfecte 1 dorgui, 2 dorgueres, 3 dorgue, 4 dorguerem, 5 dorguereu, 6 dorgueren, imperfecte 1 dorguera, 2 dorgueres, 3 dorguera, 4 dorguerem, 5 dorguereu, 6 dorgueren (en terminacions del segon grup, 3 -e / -i en el perfecte, 1 -era / -ira, 2 -eres / -ires, ..., en l'imperfecte de subjuntiu).
- c) S'establix la mateixa correspondència que en MORIR, entre els presents d'indicatiu i subjuntiu, entre les formes dorm-dorma, dormes, ...: dorc-dorga, dorgues, ...
- c) Altres formes de subjuntiu i d'imperatiu: 4 dormim i dorguem, 5 dormiu i dorgueu.

4.2.2.2.2. Radical sonor / -es

L L E G I R

INDICATIU

Present

yo llig-c
tu llig-es
ell llig
nos. llig-im
vos. llig-iu
ells llig-en

Passat proxim

he llegit
has
ha
havem
haveu
han

SUBJUNTIU

Present

yo lligg-a
tu lliggu-es
ell lligg-a
nos. lligg-am
vos. lligg-au
ells lliggu-en

Preterit perfecte

haja llegit
hages
haja
haja
hajam
hajau
hagen

Imperfecte

yo lleg-ia
tu lleg-ies
ell lleg-ia
nos. lleg-iem
vos. lleg-ieu
ells lleg-ien

Plusquamperfecte Pret. imperfecte

havia llegit
haves
havia
haviem
haviu
haviem

Pret. plusquamper.

haguera llegit
hagueres
haguera
haguerem
haguereu
hagueren

Perfecte

yo lleg-i
tu lleg-ires
ell lleg-i
nos. lleg-irem
vos. lleg-ireu
ells lleg-iren

Perfecte compost

hagui llegit
hagueres
hague
haguerem
haguereu
hagueren

Perfecte perifrastic

yo vaig llegir
tu vares
ell va
nos. varem
vos. vareu
ells varen

Futur

yo llegir-e
tu llegir-as
ell llegir-à
nos. llegir-ém
vos. llegir-éu
ells. llegir-an

Futur compost

hauré llegit
hauras
haura
haurem
haureu
hauran

IMPERATIU

llig tu
lligg-am nosatres
lligg-au vosatres

INFINITIU

Simple: llegir
Compost: haver llegit

Hipotetic

yo llegir-ia
 tu llegir-ies
 ell llegir-ia
 nos. llegir-iem
 vos. llegir-ieu
 ells llegir-ien

Hipotetic compost

hauria llegit
 hauries
 hauria
 hauriem
 haurieu
 haurien

GERUNDI

Simple: llegint
 Compost: havent llegit

PARTICIPI

Simple: llegit, ida
 llegits, -ides

- Com en els atres verps de radical en consonant sonora (p.e. dormir, morir, collir,...), la -c de la primera persona present d'indicatiu es transforma en la sonora corresponent -g- en el present de subjuntiu. Així llig-c tindra en subjuntiu llig-ga.
- Les formes llix (1 pres. ind.), llixca [lʲiʂka] / lligca [lʲiʂka] / llixga [lʲiʂga] (1 pres. subj.),... no són correctes puix que responen a fenòmens d'ensordiment o a una relaxació del so africatat del radical, [ʂ] → [č] / [š] / [ž].
- Unes atres formes de subjuntiu i imperatiu són: 4 llegim, 5 llegiu.

O M P L I R

INDICATIU

Present

yo ompl-ic
tu ompl-is
ell ompl-i
nos. ompl-im
vos. ompl-iu
ells ompl-in

Imperfecte

yo ompl-ia
tu ompl-ies
ell ompl-ia
nos. ompl-iem
vos. ompl-ieu
ells ompl-ien

Perfecte

yo ompl-í
tu ompl-iras
ell ompl-í
nos. ompl-irem
vos. ompl-ireu
ells ompl-iren

Futur

yo omplir-e
tu omplir-as
ell omplir-à
nos. omplir-ém
vos. omplir-éu
ells omplir-an

Passat proxim

he omplit
has
ha
havem
haveu
han

Plusquamperfecte Pret. imperfecte

havia omplit
havies
havia
haviem
havieu
havien

Perfecte compost

hagui omplit
hagueres
hague
haguerem
haguereu
hagueren

Futur compost

hauré omplit
hauras
haura
haurem
haureu
hauran

SUBJUNTIU

Present

yo omplig-a
tu ompligu-es
ell omplig-a
nos. omplig-am
vos. omplig-au
ells ompligu-en

Preterit perfecte

haja omplit
hages
haja
hajam
hajau
hagen

Pret. plusquamper.

yo ompl-ira
tu ompl-ires
ell ompl-ira
nos. ompl-irem
vos. ompl-ireu
ells ompl-iren

Perfecte perifrastic

yo vaig omplir
tu vares
ell va
nos. varem
vos. vareu
ells varen

IMPERATIU

ompl-i tu
omplig-am nosatres
omplig-au vosatres

INFINITIU

Simple: omplir
Compost: haver omplit

Hipotetic

yo omplir-ia
tu omplir-ies
ell omplir-ia
nos. omplir-iem
vos. omplir-ieu
ells omplir-ien

Hipotetic compost

hauria omplit
hauries
hauria
hauriem
haurieu
haurien

GERUNDI

Simple: omplint
Compost: havent omplit

PARTICIPI

Simple: omplit, -ida
omplits, -ides

- a) Per tal de poder pronunciar la -c en 1 del present d'indicatiu, pren una vocal eufonica -i-.
- b) Les persones 2, 3, 6 del present d'indicatiu fan: omplis, ompli, omplin, en lloc de: omples, ompl, omplen.
- c) Unes atres formes del present de subjuntiu i d'imperatiu son 4 omplim/ompliguem, 5 ompliu/ompligueu.

O B R I R

INDICATIU

Present

yo obr-ic
tu obr-is
ell obr-i
nos. obr-im
vos. obr-iu
ells obr-in

Passat proxim

he obert
has
ha
havem
haveu
han

SUBJUNTIU

Present

yo oblig-a
tu obligu-es
ell oblig-a
nos. oblig-am
vos. oblig-au
ells obligu-en

Preterit perfecte

haja obert
hages
haja
hajam
hajau
hagen

Imperfecte

yo obr-ia
tu obr-ies
ell obr-ia
nos. obr-iem
vos. obr-ieü
ells obr-ien

Plusquamperfecte Pret. imperfecte

havia obert
havies
havia
haviem
havieu
havien

Pret. plusquamper.

yo obr-ira
tu obr-ires
ell obr-ira
nos. obr-irem
vos. obr-ireu
ells obr-iren

haguera obert
hagueres
haguera
haguerem
haguereu
hagueren

Perfecte

yo obr-i
tu obr-ires
ell obr-i
nos. obr-irem
vos. obr-ireu
ells obr-iren

Perfecte compost Perfecte perifrastic

hagui obert
hagueres
hague
haguerem
haguereu
hagueren

yo vaig obrir
tu vares
ell va
nos. varem
vos. vareu
ells varen

Futur

yo obrir-e
tu obrir-as
ell obrir-à
nos. obrir-ém
vos. obrir-éu
ells. obrir-an

Futur compost

hauré obert
hauras
haura
haurem
haureu
hauran

IMPERATIU

obr-i tu
oblig-am nosatres
oblig-au vosatres

INFINITIU

Simple: obrir
Compost: haver obert

Hipotetic

yo obrir-ia
 tu obrir-ies
 ell obrir-ia
 nos. obrir-iem
 vos. obrir-ieu
 ells obrir-ien

Hipotetic compost

hauria obert
 hauries
 hauria
 hauriem
 haurieu
 haurien

GERUNDI

Simple: obrint
 Compost: havent obert

PARTICIPI

Simple: obert, -a
 oberts, -es

- a) Les observacions que se li poden fer son les mateixes que les fetes a OMPLIR, vore les notes corresponents (a, b, c).

4.2.2.2.3. Radical sort / -es

TOSSIR

INDICATIU

Present

yo tusc
tu tuss-es
ell tus
nos. toss-im
vos. toss-iu
ells tuss-en

Imperfecte

yo toss-ia
tu toss-ies
ell toss-ia
nos. toss-iem
vos. toss-ieu
ells toss-ien

Perfecte

yo toss-i
tu toss-ires
ell toss-i
nos. toss-irem
vos. toss-ireu
ells toss-iren

Futur

yo tossir-e
tu tossir-as
ell tossir-à
nos. tossir-ém
vos. tossir-éu
ells. tossir-an

Passat proxim

he tossit
has
ha
havem
haveu
han

Plusquamperfecte Pret. imperfecte

havia tossit
haves
havia
haviem
havieu
havien

Perfecte compost

hagui tossit
hagueres
hague
haguerem
haguereu
hagueren

Futur compost

hauré tossit
hauras
haura
haurem
haureu
hauran

SUBJUNTIU

Present

yo tusc-a
tu tusqu-es
ell tusc-a
nos. tusc-am
vos. tusc-au
ells tusqu-en

Preterit perfecte

haja tossit
hages
haja
hajam
hajau
hagen

Pret. plusquamper.

yo toss-ira
tu toss-ires
ell toss-ira
nos. toss-irem
vos. toss-ireu
ells toss-ien

Perfecte perifrastic

yo vaig tossir
tu vares
ell va
nos. varem
vos. vareu
ells varen

IMPERATIU

tus tu
tusc-am nosatres
tusc-au vosatres

INFINITIU

Simple: tossir
Compost: haver tossit

Hipotetic

yo tossir-ia
 tu tossir-ies
 ell tossir-ia
 nos. tossir-iem
 vos. tossir-ieu
 ells tossir-ien

Hipotetic compost

hauria tossit
 hauries
 hauria
 hauriem
 haurieu
 haurien

GERUNDI

Simple: tossint
 Compost: havent tossit

PARTICIPI

Simple: tossit, -ida
 tossits, -ides

- La -c del 1 del present d'indicatiu es conserva sorda (modificant-se en -qu-, segons els casos) en el present de subjuntiu.
- En les formes que la [s] siga implosiva o final (tusc, tus, tusca,...), solament s'escriura una s.
- Unes atres formes del present de subjuntiu i d'imperatiu son: 4 tossim, 5 tossiu.
- La o atona del radical (tossir) es convertix en u quan es tonica (tússes / tossíra).

EIXIR

INDICATIU		SUBJUNTIU	
Present	Passat proxim	Present	Preterit perfecte
yo ix-c	he eixit	yo ixc-a	haja eixit
tu ix-es	has	tu ixqu-es	hages
ell ix	ha	ell ixc-a	haja
nos. eix-im	havem	nos. ixc-am	hjam
vos. eix-iu	haveu	vos. ixc-au	hajau
ells ix-en	han	ells ixqu-en	hagen
Imperfecte	Plusquamperfecte	Pret. imperfecte	Pret. plusquamper.
yo eix-ia	havia eixit	yo eix-ira	haguera eixit
tu eix-ies	haves	tu eix-ires	hagueres
ell eix-ia	havia	ell eix-ira	haguera
nos. eix-iem	haviem	nos. eix-ira	haguerem
vos. eix-ieü	havieu	vos. eix-ireu	haguereu
ells eix-ien	havien	ells eix-iren	hagueren
Perfecte	Perfecte compost	Perfecte perifrastic	
yo eix-i	hagui eixit	yo vaig eixir	
tu eix-ires	hagueres	tu vares	
ell eix-i	hague	ell va	
nos. eix-irem	haguerem	nos. varem	
vos. eix-ireu	haguereu	vos. vareu	
ells eix-iren	hagueren	ells varen	
Futur	Futur compost	IMPERATIU	
yo eixir-e	hauré eixit	ix tu	
tu eixir-as	hauras	ixc-am nosatres	
ell eixir-à	haura	ixc-au vosatres	
nos. eixir-ém	haurem	INFINITIU	
vos. eixir-éu	haureu	Simple: eixir	
ells. eixir-an	hauran	Compost: haver eixit	

Hipotetic

yo eixir-ia
tu eixir-ies
ell eixir-ia
nos. eixir-iem
vos. eixir-ieu
ells eixir-ien

Hipotetic compost

hauria eixit
hauries
hauria
hauriem
haurieu
haurien

GERUNDI

Simple: eixint
Compost: havent eixit

PARTICIPI

Simple: eixit, -ida
eixits, -ides

- a) Al costat de les formes del perfecte d'indicatiu que hem donat, n'hi ha unes atres: 1 ixqui, 2 ixqueres, 3 ixque, 4 ixquerem, 5 ixquereu, 6 ixqueren. El mateix cas es dona en l'imperfecte de subjuntiu, a on tenim tambe: 1 ixquera, 2 ixqueres, 3 ixquera, 4 ixquerem, 5 ixquereu, 6 ixqueren. En els dos casos el radical es la primera persona del singular del present d'indicatiu, sent les terminacions del segon grup. Estes formes son correctes.
- b) Unes atres formes de subjuntiu i d'imperatiu son: 4 ixquem/eixim, 5 ixqueu/eixiu.

4.3. MODIFICACIONS FONETIQUES

4.3.1. Canvis de la vocal del radical

Els verbs purs canvien l'última vocal atona del radical per una altra (e, i, o, u), quan esta vocal es transforma en tònica. Els temps que presenten estes modificacions son els presents d'indicatiu i de subjuntiu, en les següents persones: 1, 2, 3, 6. En les altres d'estos temps i de la resta de la flexió mantenen —al ser atones— el timbre de la vocal del radical.

El radical de les formes del present de subjuntiu es el mateix que la primera persona del singular del present d'indicatiu, el qual es conserva en les persones 4, 5, encara que siga aton.

4.3.1.1. e atona → e tancada (e > [ɛ]). Este canvi es produïx en sentir, mentir i derivats.

<i>mentir</i>	Indicatiu present	Subjuntiu present
	ment [mɛnt]	menta [mɛnta]
	ments [mɛnts]	mentes [mɛntes]
	ment [mɛnt]	menta [mɛnta]
	mentim [mɛntim]	mentam [mɛntám]
	mentiu [mɛntiu]	mentau [mɛntáu]
	menten [mɛnten]	menten [mɛnten]

a) Unes altres formes de subjuntiu son: 4 mentim, 5 mentiu.

4.3.1.2. e atona → i tònica (e > [i]). Este canvi es produïx en afegir, llegir, tenyir, vestir, fregir, regir, renyir i derivats.

<i>tenyir</i>	Indicatiu present	Subjuntiu present
	tinya	tinya
	tinys	tinygues
	tiny	tinya

tenyim
tenyiu
tinyen

tinygam
tinygau
tinyguen

a) Unes atres formes de subjuntiu son: 4 tenyim, 5 tenyiu.

4.3.1.3. o atona → o oberta (o> [ó]). Este canvi es produïx en verps com: dormir, morir, obrir, omplir, oir i derivats.

<i>obrir</i>	Indicatiu present	Subjuntiu present
	obric [óbrik]	obriga [óbriga]
	obris [óbris]	obrigues [óbriges]
	obri [óbri]	obriga [óbriga]
	obrim [obríim]	obrigam [óbrigám]
	obriu [obríu]	obrigau [obrigáu]
	obrin [óbriñ]	obriguen [óbrigen]

a) Unes atres formes de subjuntiu son: 4 obliguem/obrim, 5 obligueu/obriu.

4.3.1.4. o atona → o tónica (o>[ú]). Este canvi es produïx en: ajopir, bollir, collir, cosir, engolir, escopir, esmonyir, monyir, rostir, sortir, tossir i derivats.

<i>cosir</i>	Indicatiu present	Subjuntiu present
	cusc	cusga
	cuses	cusgues
	cus	cusga
	cosim	cusgam
	cosiu	cusgau
	cusen	cusguen

a) Unes atres formes de subjuntiu son: 4 cosim, 5 cosiu.

4.3.1.5. *ei* → *i* tònica (*ei* > [*i*]). Este canvi es produeix en *eixir*, *teixir* i derivats.

<i>teixir</i>	Indicatiu present	Subjuntiu present
	tixc	tixca
	tixes	tixques
	tix	tixca
	teixim	tixcam
	teixiu	tixcau
	tixen	tixquen

a) Unes atres formes de subjuntiu son: 4 *teixim*, 5 *teixiu*.

4.3.2. Canvis de radical -c- → -g-

Els verps purs (els incoatius mantenen la -c [k]) velarissats de radical sonor (v.4.2.2.2.): *engolir*, *bullir*, *afegir*, etc., que presenten una -c [k] distintiva en la primera persona del singular del present d'indicatiu, (respecte a la tercera persona) com ya s'ha dit en les notes corresponents, canvien eixa -c en -g- en el present de subjuntiu.

<i>engolir</i>	Indicatiu present	Subjuntiu present
	engulc	engul-g-a
	enguls	engul-gu-es
	engul	engul-g-a
	engolim	engul-g-am
	engoliu	engul-g-au
	engulen	engul-gu-en

a) Unes atres formes de subjuntiu son: 4 *engolim*/*engulguem*, 5 *engoliu*/ *engulgueu*.

4.3.3. Radicals en palatal africad sonora

Els verps: *afegir*, *afligir*, *fregir*, *llegir*, *fugir*, *regir*, i derivats, mantenen el radical -ortografic- de la primera per-

sona del present d'indicatiu en el present de subjuntiu sonorisant-lo: 1 lligc [lick] 1 lligga [ligga]

<i>afegir</i>	Indicatiu present	Subjuntiu present
	afigc [afičk]	afigga [afiğga]
	afiges [afiğes]	afiggues [afiğges]
	afig [afič]	afigga [afiğga]
	afegim [afeğim]	afiggam [afiğgám]
	afegiu [afeğiũ]	afiggau [afiğgáu]
	afigen [afiğen]	afigguen [afiğgen]

a) Unes atres formes de subjuntiu son: 4 afegim, 5 afegiu.

b) El present de subjuntiu mantindra el radical afig- (i no afij-) en la flexió. Les formes 4 afiggam, 5 afiggau, les duen Guillem Renat i Ferris, "La flexió dels verbs en valencià", p. 71 i el P. Lluís Fullana i Mira, "Gramàtica elemental de la llengua valenciana, p. 132. Les formes lligga, lliggueren, equivalents a afijga, afijgueren, etc. les du M. Antoni Alcover/Francesc Moll, "La flexió verbal en els dialectes catalans", pags. 251-253.

4.3.4. Unes atres modificacions fonètiques

Unes atres modificacions fonètiques: canvis de consonant final del radical, vocals eufòniques, etc., es poden veure en les notes corresponents a cada grup i en els verps en particular.

4.4. FORMACIÓ DEL PARTICIPI

Com ya s'ha dit, els participis passats, en este tercer grup, acaben en -it (m.s.), -ida (f.s.) -its (m. pl.) -ides (f. pl.); p.e.: collit, collida, collits, collides.

4.4.1. Verps en dos participis

Encara que la majoria de verps del tercer grup formen el participi com hem dit abans, n'hi ha uns pocs que, a mes

del regular, ne tenen un altre particular, que normalment funciona com a substantiu en la seua forma masculina o femenina:

	regular	irregular
imprimir	imprimít	impres, -a, -os, -es
oferir	oferít	ofert, -a, -s, -es

4.4.2. Verbs en un participi irregular

Hi ha uns altres verbs que sols tenen un únic participi irregular:

cobrir: cobert, coberta, coberts, cobertes

morir: mort, morta, morts, mortes

obrir: obert, oberta, oberts, obertes

4.4.3. Substantius i adjectius deverbals

El sufix -ent actua sobre els verbs del tercer grup (i del segon) per a formar substantius i adjectius deverbals que nominalisen el lexema verbal. Les paraules derivades mijant el sufix -ent tenen la mateixa forma que tindrien els participis de present.

- a) adjectius: bullent <bullir
 pudent <puer
 lluient <lluir
 següent <seguir
- b) substantius: afluent <afluir
 sirvent <servir
 vertent <vertir
 president <presidir

4.5. FORMACIO DEL GERUNDI

La terminacio del tercer grup, en el gerundi, es -int; tant en els verbs purs com en els incoatius s'afegix esta desinenca al radical d'infinitiu:

purs:	sent-ir:	sentint
	bull-ir:	bullint
	engol-ir:	engolint
incoatius:	redu-ir:	reduint
	serv-ir:	servint
	eix-ir:	eixint.

En els verps purs es presenta, en pocs casos, un gerundi regular en la terminacio -ent (del segon grup), i que no es un participi de present; estes formes son incorrectes i no molt usuals:

collir: cullguent, en lloc de collint
cosir: cusguent, en lloc de cosint
dormir: dorguent, en lloc de dormint
eixir: ixquent, en lloc d'eixint
llegir: lligguent, en lloc de llegint
morir: muiguent, en lloc de morint
obrir: obriguent, en lloc d'obrint
omplir: ompliguent, en lloc d'omplint
renyir: rinyguent, en lloc de renyint.